

בעזהש"ת

דרשת ז' אדר

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
שנת תש"ע לפ"ק

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויען

גליון תקצ"ה

תוכן הדרשה

בגמרא סוטה (יג:) לא מת משה וביאורו - דוד המלך עייה חי לעולם - ביאור הגמרא (שבת ל:) שלמה שלח לביהמ"ד אבא מת ומוטל בחמה - גם לבאר הגמי' (שבת קנא:) דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו השבת - טעותו של המן שלא ידע בזי' באדר נולד משה.

* * *

גודל הזכות של העומדים במיתת צדיק - והזוכים להתעמק בקבורתו - החתם סופר זי"ע התאונן שלא זכה לראות רבו לפני הסתלקותו - משה רבינו מת בהר נבו ויהושע לא זכה לראותו.

* * *

גודל חשיבות של הספדן חכמי ישראל - רק כשמושיג גודל מעלתו יכול להספידו כראוי - עונשם של הזקנים שלא הספידו יהושע כהלכתו - פני משה כחמה ויהושע כלבנה - מתחבולות היצר להקמין בעיני בני אדם מדריגות התלמידי חכמים ועובדי ה' - גם בדורו של הנועם אלימלך והקדושת לוי זי"ע היו שאמרו שליכא בעלי רוח הקודש.

* * *

ועשית הישר והטוב בעיני ה', להתבונן בכל דבר ודבר מהו רצון ה' במצב ומאורע כזו - הנושא והנותן באמונה כאלו קיים כל התורה כולה - להתבונן בזה שהרכבה בני אדם הפסידו הון לאחרונה - מה שנפרצה לאחרונה הליכה בערכאות בלי היתר ביי"ד - וחומר עון של מוסר ממון חבירו.

* * *

בביאור התפלה לעולם יהא אדם וכוי מה אנו מה חיינו - שני ימים חשובים ביותר יש בחיי האדם - להכיר בגודל מעלת איש ישראל ועבודתו - גודל המכשלה של כלי המשחית האינטערנעט - והמחזיקו במסחרו בלי פילטער הוא הוטא ומחטיא את הרבים - בגנות המשתמשים בהסעלפונס באמצע ובזמן התפלה - ובכלל לא להיות כל כך אדוק בהם.

* * *

הומר הדבר של גילויי שערות באשה - בטעמו של דבר שהכהן פורע ראשה של הסוטה - לא להתחכם נגד מה שנחגו אמותינו - קשה המחלוקת שאפילו יונקי שדים נאבדים - במכשול העתונים החרדיים המבזים תלמידי חכמים - המוקיר רבנן הויין ליה בנין תלמידי חכמים.

* * *

אין טוב אלא תורה שכל הטובות שבעולם יכולים להשיג על ידי התורה - אין אדם שומע לוי ומפסיד - בביאור הכתוב כי מרדכי היהודי וגוי דורש טוב לעמו.

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דרשת ז' אדר

יום אי פרישת תצווה תשי"ע לפ"ק

כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים וגו', ולמה הוליא הכתוב כאן תואר יחידי עליו עבד ה'.

אמנם בגמרא (בבא בתרא טו.) פריך, אפשר משה מת וכתב וימת שם משה, אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע, דברי רבי יהושע. אמר לו רבי שמעון אפשר תורה חסר אות אחת, וכתב (שם לא-כו) לקוח את ספר התורה הזו, אלא הקצ"ה אומר ומשה כתב בדמע ע"כ. אך בגמרא (סוטה יג:) יש אומרים לא מת משה, כתיב הכא וימת שם, וכתב התם (שמות לד-כח) ויהי שם עם ה', מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש ע"כ. ולפי זה לא קשיא, אפשר משה מת וכתב וימת שם משה, כי משה לא מת. וכמו שבמתן תורה עלה בחייו לשמים, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, כן עלה כעת לשמים להיות עומד ומשמש, ולא מת, אלא

בגמרא (מגילה יג:) הפיל פור הוא הגורל (אסתר ג-י), תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמת שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד ע"כ. וכבר הקשו המפרשים דכיון שחקר לידע תולדותיו של משה, וידע מתי הוא יום מיתתו, למה לא ידע גם כן יום לידתו. ועוד יש להבין, ומה בכך שבאותו יום גם כן נולד, הא מיתתו היה אחר כך, ואחר אחרון אני בא, שהורע מזלו בסופו באותו יום.

וגראה דהנה הכתוב אומר, וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה' (דברים לד-ה). ויש להבין דכיון דליין הכתוב מקום מיתתו, בארץ מואב, למה אמר מתחלה וימת 'שם' משה. וגם להבין מה שתיאר אותו הכתוב כאן בשם עבד ה', הלא הכתוב מאריך אחר כך במעלותיו, ולא קם נביא עוד בישראל

ובתורת משה על תהלים (צפוף חלק דברים ר.) כתב לפרש, חיים שאל ממך נתתה לו אורך ימים עולם ועד (כא-ה). ויש לומר דהנה ידוע כי דוד המלך ע"ה היה ראוי שיוולד נפל, ואדם הראשון היה ראוי לחיות אלף שנים כיומו של הקצ"ה, ושאל אדם מהקצ"ה שיחיה פחות שבעים שנה ואלו שנתינו יומנו לדוד, וחי בזה אדם תתק"ל שנה (ילקוט בראשית רמז מ"א), ושזב הבטיח ה' לדוד עבדו שיחיה לעולם, דוד מלך ישראל חי וקים לעד (ר"ה כה.). וזאת היה דוד המלך מתפלל ואמר, חיים שאל ממך, אשר עתיד להולד נפל ושאל שיחיה כמו שארי בני אדם שימי שנותיהם שבעים שנה, והוספת ונתת לו אורך ימים עולם ועד ע"כ. — ואם כן דוד המלך לא מת, והוא חי וקים, ועומד ומתפלל ומשמש למעלה, ואם כן יתכן שאין לדוד דין מת, ומותר לטלטלו גם בלי ככר ותינוק, ולכן שלח לשאל לבית המדרש דינו.

ובזה יש להבין מה שאמרו חז"ל בגמרא (שבת קנ"א:) תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר, תינוק בן יומו מחללין עליו את השבת, אמרה תורה חלל עליו שבת אחד, כדי שישמור שבתות הרבה. דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו, כיון שמת אדם

הופשט ממנו לצושי הגוף, החומר של בשר ודם, ונשאר חי ככה. ולכן דייק הכתוב וימת 'שם' משה, כי רק שם לעיני העם היה נראה משה מת, אבל לאמיתו הוא נשאר חי ולא מת, אלא שנתעלם מעולם הזה מאת בני ישראל.

והנה מצינו צפטירתו של דוד המלך שנסתלק ביום שבת קודש, ושלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה, מה אעשה, שלחו ליה וכו', הנח עליו ככר ותינוק וטלטלו (שבת ל:) ע"כ. ויש להבין וכי לא ידע שלמה המלך בגודל חכמתו תקנת החכמים דמטלטלין מת על ידי ככר או תינוק. אמנם נראה דאיתא בגמרא (ראש השנה כה.) דוד מלך ישראל חי וקים ע"ש. וכן הוא בזוה"ק (ח"א ק"צ:). ואם כי התם לסימנא בעלמא קאמר ליה, מכל מקום כן הוא האמת, וכדאיתא בזוה"ק (ח"א רז.) דוד מלכא חי וקים לעלם ולעלמי עלמין, ודוד מלכא הוה נטיר כל יומי דלא יטעם טעם מיתה, בגין דשינתא חד משתינ במיתה איהו, ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי, לא הוה נאים אלא שתינ נשמי וכו'. ועל דא דוד מלכא הוה משער שעורא דליליא, בגין דיתקיים בחיים, דלא ישלוט ביה טעמא דמותא עכ"ל.

ובעתה מוזן שפיר מה שאמר רבי שמעון בן גמליאל, תינוק בן יומו מחללין עליו את השבת, דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת, כיון שמת אדם בטל מן המנוט. דהיה מקום לומר דזהו רק בשאר מתים, לא כן דוד מלך ישראל חי וקים, אין לו דין מת ולא בטל מן המנוט, על כן קא משמע לן דגם דוד, אם כי עדיין חי וקים, הוא בטל מן המנוט, והיינו דאמר רבי יוחנן צמתים חפשי, דדרשינן מקרא דגם מתים הללו שנשאר חיים, גם כן חפשי הם מן המנוט. — ומה שהחשיב התורה נפש ישראל בחיותו, שיכולין לבטל כל מצות התורה עבור נפש מישראל, היינו רק מחמת גודל חשיבותו שיוכל לקיים אחר כך מצות ה', חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, אבל כאשר נעשה חפשי מן המנוט, הגם שהוא נחשב כחי כמו דוד מלך ישראל, אין מחללין עליו את השבת.

ובזה היה נראה לפרש מה שהתחנן דוד, מה בצע בדמי צדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך (תהלים ל-י), כי הנה דוד המלך זיקש על אריכות ימיו ושנותיו, כי לא המתים יהללו י-ה ולא כל יורדי דומה. ואם כי גם צמותו הוא חי, כי דוד מלך

בטל מן המנוט. והיינו דאמר רבי יוחנן (תהלים פח-ו) צמתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המנוט ע"כ. ויש להצין למה פרט דוד מלך ישראל יותר משאר השבעה רועים, הלא גם אברהם אבינו שמת אין מחללין עליו השבת. עוד יש להצין וכי נריכין לזה קרא לדרוש דמת חפשי מן המנוט, הלא דבר פשוט הוא, דאין יכולין לחייב מת צמנוט, הלא אי אפשר לו לעשות מאומה. ולאזהר נורך הורך הגמרא להסמיך לדברי רבן שמעון בן גמליאל, דהיינו דאמר רבי יוחנן וכו', הלא זה דבר שמוזן מעצמו.

וגראדה דהכתוב רצה להורות לנו, כי גם המתים הללו שהודיעו לנו חז"ל שלא מתו, והמה נחשבים עדיין כחיים, מכל מקום הם נעשו צמיתתם חפשי מן המנוט, כי צלותו פסוק של צמתים חפשי, סיים עלה, כמו חללים שוכזי קצר אשר לא זכרתם עוד, והמה מידך נגזרו, דהיינו שגם מתים הללו שעדיין חיים, כיון שהם כחללים שוכזי קצר, הם צטלים מן המנוט. והוא כי מצות ה' לא ניתנו רק לבני אדם יושבי חומר הגוף סובצים בעולם הזה, אבל כאשר הם מופשטים מן הגוף, אם כי עדיין הם חיים ועומדים ומשמשים, אין עליהם חיוב מצות.

והנה צין העומדים לפני המלך ישנם שני סוגים, אחד, העבדים המשמשים את המלך, ואנשי חיל השומרים אותו ומדינתו. שנית, שרי המלך הפרתמים שאין עושים שום עבודה, אלא עומדים לפני המלך לייעצו מהו טובת אנשי מדינתו, ואיך לזכר אותם. ועל דרך שאמרנו (ברכות לד:) שאמרה אשתו של רבי יוחנן בן זכאי אליו, על רבי חנינא בן דוסא, וכי חנינא גדול ממך, אמר לה לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך ע"כ. והנה משה לא מת, ועומד חי ומשמש, ונתעלה להיות שר למעלה בגבהי מרומים, מכל מקום במיתתו אינו עושה עוד מעשה עבדות המלך, והפסיד קיום מצות ה', ונעשה כשר לפני המלך, ובמדה זו להיות עוד עבד לה' בפועל בקיום מצותיו, מזה מת משה. ולכן דייק הכתוב, וימת שם משה עבד ה', אותה מדה של משה שהיה עבד ה', לעבוד את המלך עבדות עבד, חלק זה של משה מת, אבל הוא בעצמו חי וקיים, ומת ממדה זו ונתעלה להיות כשר לפני המלך.

ובזה יש לבאר מאמרם (חולין קלט.) משה מן התורה מנין, שנאמר (בראשית ו-א) בשגם הוא בשר [בשגם בגמטריא כמו מש"ה, וכתיב שם, והיו

ישראל חי וקיים, מכל מקום אין עליו עוד חיוב קיום מצות ה', והוא רוצה להיות עבד נאמן לה', לעבדו ולקיים מצותיו, ויפה לו שעה אחת בתשובה ומעשים טובים מכל ימי חייו שלאחריו שהיא חפשי מן התורה ומן המצוות.

ובציצנו בשלשה אנשים שזכו לזה, שגם במיתתם לא מתו ונשארו חיים, הראשון היה יעקב אבינו, שאמרנו חז"ל (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת, מקרא אני דורש, שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאום ה', ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק, ואת זרעך מארץ מצרים (ירמיה ל-י), מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף בחיים ע"ש. ואחר זה היה משה רבינו שלא מת כנ"ל, ושזו היה כן גם אלל דוד מלך ישראל. ועל זה רימו דוד, מה זכר עבד דמ"י, ר"ת יעקב מ'שה ד'וד, אם כי זכו לזכות רב שגם במיתתם הם חיים, מכל מקום מה זכר עבד דמ"י, מה יש להם, צדקתם אל שחת, היודך עפר היגיד אמתך, וכי יכולים הם עוד לעבדו בקיום מצות ה', הלל הרי חפשי מן המצוות, וכי יכולים הם לעסוק בתורה שנקרא אמ"ת דכתיב ציה (משלי כג-כג) אמת קנה ואל תמכור (עבודה זרה ד:), ולכן שמע ה' ותנני ה' היה עוזר לי.

שם משה וגו', ויקצור אותו צגי וגו', ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וגו', ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וגו' (דברים לד-א). ויש להבין סמיכות הכתובים, שאחר שמתאר מיתחו וקצורתו, סיים עלה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. וגם להבין מה שהוררך לכפול הכתוב, כי יהושע היה מלא רוח חכמה, עבור כי סמך משה את ידיו עליו, הלא זאת הודיע לנו הכתוב בארוכה בפרשת פנחס, שאמר לו ה', קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו וגו' (במדבר כו-יח).

וּנְרָאָה דהנה ידוע גדול הזכות של העומדים בעת מיתת הצדיק, שאמר הכתוב (תהלים מט-י) ויחי עוד לנצח לא יראה השחת, כי יראה חכמים ימותו. ודרשו חז"ל (חגיגה ה'): דזה קאי על הרואה חכמים צמיחתן ע"ש. ולא רק שזוכה שיוכל להגיע על ידי זה למדרגת החכם ההוא, אלא יוכל להתעלות עוד הרבה יותר מאותו החכם. וכמו שמצינו באליהו קודם שעלה בסערה השמים, אמר הכתוב (מלכים ז-ט) ואליהו אמר אל אלישע, שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך. ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחק אלי. ויאמר הקשית

ימיו מאה ועשרים שנה, כלומר עתיד לבא בשגם, משה, מן הנולדים, וכן ימיו] ע"כ. והיא פליאה דהלא כל התורה מלאה מענינו של משה, ולא נריכין עליו רמוז מן התורה. אמנם הכוונה הוא, משה מן התורה מנין, היכן יש לנו רמוז מן התורה על משה שהוא עדיין חי וקים אחנו, ומשה לא מת. ועל זה אמר, שנאמר בשגם הוא צשר, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, שרק הצשר של משה יהיו ימיו מאה ועשרים שנה, אבל משה עצמו הוא חי וקים.

וְאֵם כן צו' באדר באמת לא מת משה, כי משה לא מת, אלא שמת ממנו הצחי' הקטנה של עזד ה', ונולד אז משה יותר גדול וחשוב, שר לפני המלך, עומד ומשמש למעלה ביתר שאת להיות למליץ על ישראל, וזאת לא השיג המן, ואמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא היה ידוע שבצבעה באדר מת משה, וימת שם משה 'עזד' ה', שצחי' עזד ה' מת, אבל בו באותו רגע נולד משה, שנחעלה להיות מעזד לשר, ומוסר נפשו על ישראל עוד יותר מצחייו.

*

וַיַּעַל משה מערבות מואב אל הר צבו ראש הפסגה וגו', וימת

תראה אותי לוקח מעמך יהי לך כן
עכל"ק.

ובבזו כן מי שלא היה צמיחת צדיק,
אבל זוכה להתעסק בקבורתו
שואב ומושך לעצמו קדושתו של אותו
צדיק. וכמו שכתב צמרת משה (פ'
בשלה סב). ויקח משה את עצמות יוסף
עמו (יג-ט), דאיתא צוהר הק', וילקט
יוסף את כל הכסף הנמצא בצרף
מצרים וגו' (בראשית מז-ד), שליקט כל
הניצויות הקדושות שם, ומשה
שהתעסק בקבורתו שאב ומשך לעצמו
כל הניצויות הקדושות הללו. ולכן
דרשו עליו במדרש רבה (שמות לג-ה)
הכתוב, נבחר שם מעושר רב (משלי
כז-א), נבחר שמו של משה וכו', כי
קבורה נקרא צמרת 'שם', שדרשו
חז"ל על ויעש דוד שם (שמואל ב ח-ג)
שקבר את המתים. וזהו נבחר 'שמו'
של משה, היינו מה שקבר עצמות
יוסף היה טוב לו, שלקח על ידי זה
עצמותו של יוסף עמו ע"ש. הרי לנו
גודל המעלה לראות עת הסתלקותו
של צדיק, וכמו כן להשתדל בקבורתו.

ובצמרתה יהושע שלא מש מתוך אהלו
של משה, אלמלי זכה
לעמוד לשרת גם בעת מיתתו של
משה, היה זוכה להגיע למדרגתו של
משה, ואולי עוד יותר, וכמו שאמר

לשאלו, אם תראה אותי לקח מאתך,
יהי לך כן, ואם אין לא יהיה וגו',
ויעל אליהו בסערה השמים, ואלישע
רואה והוא מנעק אבי אבי רכב
ישראל ופרשיו ע"כ. ואיתא בילקוט
(ח"א רמז נב) אתה מוצא שמונה
מופתים ציד אליהו, וששה עשר
מופתים באלישע ע"כ. הרי לנו כי
הרואה מיתת חכם יוכל להתגדל להיות
פי שנים מאותו החכם. וכמו שזכה
בצמרת אלישע.

ובזרן החתם סופר בהספדו על רבו
הגה"ק רבי נתן אדלער זצ"ל
(דרשות חתם סופר שעב). כתב, אני
בחלומי ראיתי מחומשת ספרים
מלוכשת שחורים, ושאלתי מדוע
שחורים לבושין, והשיבוני הלא ידעת
מנהג עיר מולדתך פראנקפורט ציוס
תענית צבור מלכשים ספר תורה
שחורים, ואיקץ והנה חלום. והנה
האמת כן מנהג ק"ק פראנקפורט,
אבל פתרונו נודע לי עתה, כי התורה
היא מתאבלת על מות הצדיק מרנא
זצ"ל וכו'. אני רצתי אחריו מאה
פרסאות, ועזבתי בית אמי וחדר
הורתי, והתעניתי בכל אשר התענה
אבי, ועתה לא זכיתי לראות בהלולה
דמרנא. לא זכיתי לחזות פניו סמוך
להסתלקותו, כי אז היה נאלץ מרוחו
עלי, כמאמר אליהו לאלישע, אם

דרא ודרא, בכל נדיק וחכס דמתעסק באורייתא ע"ש. (והוצא באור החיים הק' ריש פרשת תזריח). ובהסתלקות חכס מישראל יש צו גם חלק ממייתת משה רבינו השרוי בתוכו.

ורז"ל הפליגו בגודל החשיבות להספיד חכמי ישראל, שנשמתם חזרת אז למטה לעולם הזה לשמוע הספדן, וכדאיתא בגמרא (שבת קנ"ג). שאמר רב לרב שמואל בר שילת, אחים בהספידא [התאמן בהספד שלי שיתחממו ויכמרו רחמי העומדים ויבכו], דהתם קאימנא [בשעת הספד, ואשמע איך תתחמם] ע"כ. וכעת שהתאספנו להספידם, הם באים חזרה לעולם הזה ועומדים עמנו יחד, והאזיר כעת פה מלא קדושה מהאררת נפשם. ויתכן שבעת גמר ההספד, כאשר חוזרים למשכבם, יש צוה גם כן על כל פנים נינוך זכות כמו העומדים שם בשעת פטירתן, ויכולים לזכות להשיג קצת מהאררתם, ולכן אמרו (סנהדרין קח:): הספדן של נדיקים מעכבין את הפורעניות ע"ש.

אמונם כדי שיוכל האדם לזכות אצידת חכס, אי אפשר זאת רק כאשר הוא משיג מתחלה גודל מעלתו. והזכיה שיש לדור כאשר הם מסובצים בחכמי ישראל, וכמו שנעק

אליהו לאלישע, אם תראה אותי לקח ממך, יהיה נא פי שנים צרוחו אליו. אמנם בהיות שאמר ה' למשה לעלות יחידי על הר נבו, וימת 'שם' משה עבד ה', ולא זכו לראות איך חכמים ימותו. ועוד גם זאת שאף בקצורתו לא זכו להתעסק, ויקבור אותו בני, וברש"י הקצ"ה בכבודו (סוטה יד.), רבי ישמעאל אומר הוא קבר את עצמו וכו' (ספרי במדבר ו קד), לכן לא קם נביא עוד בישראל כמשה, שלא זכו להמשיך עצמותו אחריו, כי לא היה יהושע שם לא במיתתו ולא בקצורתו. ומה שיהושע היה מלא רוח חכמה, היה רק כי סמך משה את ידיו עליו, ולכן היה פני משה כפני חמה, ופני יהושע רק כפני לבנה, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ולא רק שלא זכה להיות לו פי שנים צרוחו אליו, אלא גם להיות כמשה לא זכה, אלא כפני לבנה.

*

אחים בהספידא דהתם קאמינא

והנה מנהג ישראל תורה הוא, שציוס מיתת משה רבינו מבכים ומספידים את כל גדולי ישראל שנסתלקו במשך השנה, חכמי ישראל שהרבינו תורה ועבודה לעם ה', והוא משום דבכל תלמיד חכס יש נינוך ממה רבינו, וכדאיתא בתקוני זוה"ק (ק"ב). דאחפשטותיה דמשה היא בכל

הזקנים שהכירו עוד את משה, וראו את הירידה במעלת יהושע, לא החשיבו אותו, כי מה הוא חשוב נגד רבו משה, וממילא לא השיגו גדל האצידה בפטירתו, ולא הספידו אותו כראוי, שחס אין מציינים גדל האצידה אי אפשר לבכות עליו.

פני משה בפני חמה ופני יהושע בפני לבנה ודהגה מה שתיארו פני משה בפני חמה, ופני יהושע בפני לבנה, הוא הפרש גדול, וכמו שכתב הרמז"ס (ה' יסודי המורה ג-ח) שהירח הוא אחד מששת אלפים ושמונה מאות מן השמש בקירוב ע"ש. ובאמת ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא. ונראה דזה מרומזו בהצריאה, ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע השמים וגו', והיו לאותות ולמועדים וגו' (בראשית א-ד). ותיבת לאותות נוטריקון ו' אלף ו'ת"ת, שזהו ההפרש בין המאורות שצרא ה'. ויש לומר בטעם שנכתב לאותות חסר ו', להורות כי עתה חסרה היא הלצנה מהחמה בערך מספר זה הנרמזת בתיבת אותות, אבל לעמיד תתמלא חסרונה, ותהיה אור הלצנה כאור החמה (ישעיה ל-כו). — ואם כן באמרם שפני משה בפני חמה ופני יהושע בפני לבנה, אמרו צוה, שמדריגות אורו של משה הוא אלפי פעמים יותר מיהושע.

אלישע כאשר עלה רבו אליהו בסערה השמימה, אבי רכב ישראל ופרשיו (מלכים ז-ב יא), דהוי טב להון לישראל בצלותיה וכו'. והמאצד אצן טובה, ואינו יודע גדל ערכה ושויה, לא יטער ולא יצכה עליו.

עונשן של הזקנים שלא הספידו יהושע בראוי ובציצו בפטירתו של יהושע שלא הספידו אותו כראוי ונענשו עליו, וכדאיתא בגמרא (שבת קה:): המתעלל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו שנאמר (יהושע כד-ל) ויקברו אותו וגו' מנפון להר געש, מלמד שרגש עליהן הר להורגן. ואמרו (סס) מאי דכתיב (שופטים ז-ז) ויעדו העם את ה' כל ימי יהושע, וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע, ימים האריכו שנים לא האריכו, דהמתעלל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים ע"ש. והענין אשר הזקנים דייקא לא האריכו ימים, דאיתא בגמרא (בבא בתרא עה.) ונתתה מהודך עליו (במדבר כ-ט), ולא כל הודך. זקנים שצאותו הדור [שראו משה ויהושע] אמרו, פני משה בפני חמה פני יהושע בפני לבנה, אי לאותה צושה אי לאותה כלימה [שצומן מועט נתמעט הכבוד כל כך, שהרי יהושע היה נציא ומלך כמשה, ולא יכול להגיע לכבודו] ע"כ. הרי לנו כי

לְבַחֲרוֹר לְעֲצֻמוֹ רַב שִׁיחִיָּה כַּפּוֹף אֵלָיו
 וְדַבֵּר זֶה הוּא מִתְחַצְּלוֹת הַיָּצֵר,
 לְהַקְטִין צַעֲיֵי הָאֵדָם מִדְּרִיגַת
 הַתְּלַמִּיד חֲכָמִים וְהַעֲזָדִי ה' שִׁשְׁנֵם
 צַעֲלוֹם, כִּי יוֹדַע הוּא שְׂכָאֲשֶׁר יִתְדַבֵּק
 הָאֵדָם צֵהָם, וַיִּתְּצוֹן תְּמִיד צַעֲזוֹדָתָם
 לְקוֹנָם, יַעֲשֶׂה זֹאת עֲלֵיהֶם רוֹשֵׁם עֹז,
 עַד שֶׁצִּמְשָׁן הַיָּמִים יִתְהַפְּכוּ לְאֲנָשִׁים
 אַחֲרֵיָם, כְּאֲשֶׁר רוֹאִים זֹאת צַחוֹשׁ,
 שֶׁהָאֲנָשִׁים הִלְלוּ בְּכָל עַת נִסְיוֹן יִמְאָלוּ
 חִיּוֹק וְעִידוּד וְאוֹמֵן לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים,
 עַל כֵּן מִצְטַל וּמִקְטִין אוֹתָם צַעֲיֵיו,
 שֶׁלֹּא יִהְיֶה כַּפּוֹף לָהֶם, וְשׁוֹב יוֹכֵל הַיָּצֵר
 לְכוּבְשׁוֹ תַחַת יָדָו. וְתַחֲצוּלָה זֶה הַמְנַיָּא
 הַיָּצֵר מֵאֲזוּ צַפְטִירָתוֹ שֶׁל הַמְנַהֵיג
 הָרִאשׁוֹן שֶׁצִּיִּשְׂרָאֵל, כְּאֲשֶׁר רָאוּ שְׂמַת
 מִשָּׁה, תִּיכַף הַצִּטּוֹ צַעֲיֵן רַעָה עַל
 יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹד כְּמוֹ מִשָּׁה,
 פְּנֵי מִשָּׁה כַּפְּנֵי חַמָּה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כַּפְּנֵי
 לְצִנָּה, וְמָה אֵיכַפַּת לָךְ, וְכִי פְּנֵי לְצִנָּה
 מִדְּרִיגָה קִטְנָה הִיא, הֲלֹא אַתָּה גַם
 חֵלֶק קָטָן מִפְּנֵי לְצִנָּה אֵין בָּךְ, וְלִמָּה
 לֹא תִתְדַבֵּק עִם יְהוֹשֻׁעַ.

וּסְיַפֵּר מִחֲנֵךְ אַחַד, שֶׁשָּׂאֵל פֶּעַם
 לְקַבּוּצָה מִצְחֹרִים מִיִּשְׁבָּחוֹת אִם
 הֵם דְּבוּקִים לְרַב אַחַד, לְצַטֵּל אֶת
 דַּעְתָּם לְכָל מָה שִׁיאֲמַר לָהֶם. וְהַשִּׁיבּוֹ
 לֹא. וְשָׂאֵל אוֹתָם וְכִי לֹא מִצִּינִים אַתָּם
 גּוֹדֵל הַמַּעֲלָה שִׁישׁ לָמִי שִׁישׁ לוֹ רַב
 וּמוֹרָה דֶּרֶךְ. וְהַשִּׁיבּוֹ הֵן אַמַּת שֶׁכֵּן

אַמְנָם הַמְּפַרְשִׁים כִּתְּצוּ צִנָּה עוֹד
 יוֹתֵר, שֶׁכִּיּוֹנוֹ לֹמַר כִּי לֹא
 רַק שֶׁצִּמְמוֹת אֲרוֹרוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ פְּחוּתָה
 מִמִּשָּׁה, אֲלֹא הוּא אֲרוֹר שׁוֹנֵה לְגַמְרֵי גַם
 צִאִיכּוּתָהּ, כִּי הַחַמָּה יֵשׁ לָהּ אֲרוֹר עֲלִמִי
 שְׂמֵאֵיר, אֲבָל הַלְצִנָּה הִיא רַק גּוֹשׁ
 חֲשׂוֹן, וְאוֹרָה הִיא רַק מָה שֶׁמִּקְצַלֵּת
 מֵאֲרוֹר הַחַמָּה. וְכִמּוֹ כֵּן אֲרוֹרוֹ שֶׁל מִשָּׁה
 הוּא כַּפְּנֵי חַמָּה, אֲרוֹר עֲלִמִי, לֹא כֵּן
 יְהוֹשֻׁעַ אֲרוֹרוֹ הוּא רַק מִמָּה שֶׁסִּמְּךָ
 מִשָּׁה אֶת יָדָיו עֲלָיו, וְהוּא רַק כַּפְּנֵי
 הַחַמָּה.

אַמְנָם חֲרוֹן אַף ה' יֵצֵא עֲלֵיהֶם
 שֶׁהַתְּעַלְלוֹ צֵהָסְפָדֵן שֶׁל
 חֲכָמִים, וְהַזְקִינִים הִלְלוּ הָאֲרִיכּוֹ רַק
 יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְשָׂנִים לֹא הָאֲרִיכּוֹ,
 כִּי יְהוֹשֻׁעַ צִדְרוֹ גְדוֹל כְּמוֹ מִשָּׁה
 צִדְרוֹ. וְאָמְרוּ חֲז"ל (רֵאשׁ הַשָּׁנָה כֹּה־):
 שֶׁאֲפִילוֹ יִפְתַּח צִדְרוֹ כְּשִׂמּוֹאֵל צִדְרוֹ,
 לְלַמֵּד שֶׁאֲפִילוֹ קָל שֶׁבְקִלִּין וְנִתְמַנֵּה
 פְּרַנֵּס עַל הַצְּבוֹר, הֲרִי הוּא כְּאֲצִיר
 שֶׁצִּבְרִירִים ע"ש. וְאֵיחָא צִמְדַרְשׁ רַבָּה
 (קֶהֱלַת ח-ה) דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר צֹא (שֵׁם
 ח-ד), יִהְיֶה צַעֲיִיךְ דּוֹר שֶׁצֹּא כְּדוֹר
 שֶׁהֵלֵךְ, שֶׁלֹּא תִאֲמַר אֵילוֹ הִיא רַבִּי
 עֲקִיבָא קִיִּים הֵייתִי קוֹרָא לְפָנָיו, אֵילוֹ
 הִיא רַבִּי זִירָא וְרַבִּי יוֹחָנָן קִיִּימִין
 הֵייתִי שׁוֹנֵה לְפָנֵיהֶם, אֲלֹא דוֹר שֶׁצֹּא
 צִיִּימִךְ וְחֲכָם שֶׁצִּיִּימִךְ כְּדוֹר שֶׁהֵלֵךְ
 עֲכ"ל.

בשאל המלך ע"ה כידוע. אהובי אחי יהי לך בטות, כי גם בימי הקדוש האר"י ז"ל היה גם כן מתקוטטין עמו. וזהו פירוש הפסוק, דור לדור ישבח מעשיך, ר"ל דור שהוא עתה, מודים בעצמם שהדורות שהיו לפניו הם היה להם מדריגות, וזהו ישבח מעשיך, שמשבחים ומודים שגדולים מעשה ה' שנותן לנדיקים, אבל לא צדור הזה. וזהו פירוש הגמרא (חולין ז:): גדולים הנדיקים צמיתתם יותר מבחייהם, כי בחייהם היו מתקוטטים עמהם, ואחר מיתתם כולם מודים ומשבחים אותו שהיו לו מדריגות הנ"ל עכ"ל. — הרי לנו גם צדורו של בעל הנועם אלימלך ז"ע, והקדושת לוי ז"ע, שהיו אז בעלי רוח הקודש למאות, היו אומרים כי צדור הזאת אי אפשר להיות זאת. והוא מוסר השכל.

ובאשר אנו עומדים כעת צמיתתם, יש לנו להתעורר לזכות על סילוקן של נדיקים, אשר כל תלמיד חכם שמת אין לנו תמורתו, וכמוצן שאי אפשר להאריך בשבח כל אחד ואחד מהם, נזכירה אותם רק בראשי פרקים. ונתחיל עם הרבנים והנדיקים והראשי ישיבות של עירנו תחלה. — ומנהג ישראל תורה לקבל כל אחד על עצמו אצילות לכבודן של ישראל, לשעה קטנה, ישבו לארץ ידמו.

הוא, אבל אי אפשר להם למצוא רצוה שיקבלו אותו לרצם. — צדור צעיר של שבעה עשר ושמונה עשרה שנה, אפרוח שעדיין לא נפתחו עיניו, לא יוכל למצוא מי שגדול ממנו שיבטל דעתו כנגדו.

גם בימי האר"י הק' היה מתקוטטין עמו

ובאמת כן היה גם צדורות הקודמים, וכמו שכתוב בצארת הקודש (הנדפס בסוף ספר נועם אלימלך), שכאשר נתהוה המחלוקת שנתעורר על הרה"ק בעל קדושת לוי ז"ל, שאלתי את האר"י (בעל נועם אלימלך) נ"י, והשיב לי בזה הלשון, מה זה חידוש אלליכם, כבר היה לעולמים דברים כאלה וכו'. ואמר פירוש על הפסוק, דור לדור ישבח מעשיך (תהלים קמה-ד), דליתא בגמרא (יומא לח:) עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל, עד שלא שקעה שמשו של רבי וכו' כי אין הדור ריק מן הנדיקים בכל דור ודור, רק שאין מאמינים רק מי שי"ש לו נשמה קדושה ולא טנפה בעצירות. הגם שמציאין להם ראה מן הנדיקים ומדורות הקדמונים, אומרים בזה הלשון, אנו מאמינים בחכמים קדמונים שהיה להם מדריגת רוח הקודש, אבל עתה צדור הזה בלתי אפשר להיות זאת, וכן בכל דור ודור אומרים כך כמו שמצינו

לאכול ולשתות ולהתענג, להיות דוקטור או ליועץ, או פאליטישען, עד שיגיע להיות הפרעזידענט וכו', אבל אנו בני ישראל כאשר אנו זוכין להצין ולהשכיל, אנו משיגין התכלית האמיתית, לא עבור ענייני גשמיים כלל, אלא 'לעולם', אתה צאת לעולם, כדי להיות אדם ירא שמים בסקר וצגלוי, לירא את ה' תמיד בכל מקום שאתה נמצא, שיתית ה' לנגדי תמיד, לשמור מצותיו חוקיו ומשפטיו, ולירא שלא לעבור על רצונו. ולא רק מן השפה ולחוץ, ולא מצד יראת העונש, אלא מודה על האמת ודובר אמת בלבבו, כל ישותו תהיה חגיגה של אמת, עשה האמת בשביל האמת, והעולם הזה פרוזדור צפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, עבור זה אנו נמצאים כאן, ואותו היום שהאדם בא לידי ההכרה הזאת באמת לאמיתו בעומק נפשו, זהו היום החשוב ביותר מימי חייו.

בגודל מעלתו של איש ישראל ועבודתו הפירוש של מילת 'מה' מציינו צעני אופנים, חדא, לשון של ציטול, ונחנו מה, מה תתן לי ואנכי הולך ערירי. שנית, לשון של גדולה מופלגת, מה רבו מעשיך ה', מה רב טובך אשר נפנת ליראיך, מה טובו אהליך יעקב. — וזה אנו מתחילים

*

באן הזכיר ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
כל הגדולי ישראל שנמתלקו
במשך השנה העע"ט

*

להביר ולהשיג לאיזה תפקיד נברא

אנו מתחילים התפלה בכל יום, לעולם יהא אדם ירא שמים בסקר וצגלוי, ומודה על האמת, ודובר אמת בלבבו, וישכס ויאמר, רבון כל העולמים וכו', מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה נדקותינו מה ישועתנו מה כחנו מה גבורתנו וכו'. ונראה כוונה בזה, ידוע שכל מה שאדם רואה הכל הוא בהשגחה פרטית מן השמים, הייתי כמה ימים להבראה, ועל הדרך חזרה על העראפלאן, הראה לי אחד מחברת שהיה שם בהכיס של כל אחד מיושביה, והיה שם כותרת, ואמרתי שמאמר זה שם לא יתכן להיות מגוי אלא שורשו מישראל. וכך היה נכתב בהכותרת, ישנם שני ימים חשובים ביותר בחיי האדם, האחד, יום שנברא בו, והשנית, יום שהוא משיג ומכיר למה ולאיזה נורף נברא. — מה אני מה חיינו, מה הוא האדם ומהו קיצת חיינו.

איננו יודע מה באמת הגוי משיב על שאלה זו למה הוא חי,

ויחיינו מיומים, החיים שלנו חסוד רק כאשר יש לנו היומים. — ומי שלא חי בשמחת החיים, להיות כל יומו קדוש לה', ולהיות ירא שמים בסתר ובגלוי, ולהכיר גדול מעלת נפשו, שהוא בן מלך העומד לשמש את אצו שבשמים, זהו לסימן שלא צא עדיין להכרה האמיתית להבין על מה הוא נצרא ומסתובב בעולם.

*

חורבן האינמערנעם

די נסיונות אין אונזער דור איז דאך אויסער געווענמליך גרויס, וואס יעדער ווייסט אז זייט בריאת העולם איז נישט געווען אזא נידריקייט וואס עם איז היינט דא אויף דער וועלט, און וואס אונז האבן אלע אויסצושטיין דערפון. אנגעהויבן ביי דעם אינמערנעם וואס מוהט פארדארבן יעדעם ביסל גומס פון דעם וואס רירט צו דערצו, וויפיל הונדערטער משפחות זענען שוין צובראכן געווארן, וויפיל הונדערטער קינדער זענען שוין ארויסגעגאנגען לתרבות רעה דורך דעם, ווער עם רירט צו דערצו ווערט קאליע, למחצה לשליש ולרביע, איז עם א חלק, א האלב, א פערטל, נישט קיין חילוק, עם איז פוגע אין אים.

ביי אסאך אידן איז עם תחילתו באונט וסופו בפשיעה, ס'איז תחילתו

עבודת היום, מזל אחד יש להכיר שפלות האדם ומעשיו, מה אנו מה חיינו מה חסדנו וכו'. אבל מזל אחר יש לו להכיר, מה אנו, כמה גדול וחשוב הוא איש ישראל, עם סגולה מכל העמים, נצרא בנשמה חלק אלקי ממעל ממש. מה חיינו, כמה יקר הוא חיינו שאנו זוכין לשמש את המלך מלכי המלכים. מה חסדנו, כמה גדול ועושה רושם למעלה החסד שאנו עושים, ומה נדקותנו, עד כמה עולה למעלה המצות ומעשים טובים שאנו עושים, להיות לכתר על ראש אצינו. מה ישועתנו, כמה גדול הוא כח שלנו להמשיך ישועות למטה, נדיק גוזר והקצ"ה מקיים, הקצ"ה גוזר ונדיק מצטלו. מה כחנו, כמה גדול הוא כח של ישראל, שצכל תנועה הוא עושה פעולה בעולמות העליונים, יעקב צכל נחלתו. מה גבורתנו, כמה חשוב הוא למעלה מה שאנו גבורים לכבוש את יארנו. ובעקצתא דמשיחא צדור מלאה טומאה וזוהמא, אנו חיים חיי קדושה וטהרה, דבוקים צמנות ה'.

ידחיינו מיומים (הושע ו-3), רק אז חשוב לנו החיים, כאשר יש לו להאדם היומים, חוץ מהיום שנצרא צו יש לו ההכרה והסגה למה הוא נצרא. ואם חסר לו היום השני, אז צכל גם על יום הראשון שנולד צו,

אפגעבן דין וחשבון אויף זיי, אז ער האט אריינגעלייגט די ארכיימער ביי אים אין אזא נסיון אז זיי זאלן נישט קענען זיך העלפן.

איך ווייס נישט ווי עס איז די געפיל פון א איד, פשוט זיינע געפילן, אז ער זאל נישט האבן קיין רחמנות אויף א אידיש קינד, ממילא אויף זיך אליין אין אדם נתפס על יצרו, ער האט א גרויסן יצה"ר, אבער אויף יענעם האט ער דאך נישט קיין יצה"ר, נעמען בשאט נפש און מכשיל זיין יענעם, ווען דו האסט דערפון גארנישט, נעמסט אריין יונגע מיידלעך, יונגע ווייבלעך צו דיר אין אפנים זיי זאלן ארבעטן, נעמסט אריין יונגעלייט בני תורה, פשוטע אידן, פארוואס ביזטו זיי מכשיל צוגעבן פאר זיי אזא אינטערנעט וואס מען קען זיך פון דעם נישט הימלן.

פארוואס זאלסטו נישט האבן אזויפיל אחריות, ביזט מחוייב צו פארדארבן א קינד, וואס מאמע און מאמע פלאגן זיך אויף אים ביז מ'זוט זיי מגדל זיין, ביז ער ווערט שוין אלט אכצן און ניינצן יאהר און קען שוין ארויסגיין ארבעטן!?, וויפיל האבן זיך מאמעס און מאמעס געלאזט קאסטן אז דאס קינד זאל אויסוואקסן אזוי ווי עס איז, פארוואס זאלסטו נישט האבן אזויפיל געפיל, גיין צוברעכן יענעם'ס חינוך,

כאונס ער דארף פרנסה, מ'קען היינט נישט אנדערשט צוקומען אין פרנסה, ער דארף עס האבן, אבער דאס איז נאר דער תחילתו, סופו בפשיעה, די סוף דערפון איז, אז דער קאפ ווערט אים אנגעפילט מיט טומאה, און ער פאלט און פאלט ביז ער קען זיך שוין נישט דערהייבען.

מוען דארף וויסן אז עס איז נישטא קיין שום היתר אויף דער וועלט צו האלטן א אינטערנעט, סיי ביי זיך אין שטוב און סיי אין די געשעפטען, אן דעם וואס עס האט א פילמער, מיט דעם דארף מען אויך האבן אסאך סיעתא דשמיא, אבער אן דעם איז נישטא קיין שום היתר אז מ'זאל דאס קענען האלטן, ווען ס'איז איכא דרכא אחריוא זאגט די גמרא (ב"ב נו:): אפילו מ'איז א אונס רשע מיקרי, הייסט מען א רשע.

אינטערנעט בלי פילמער בבית מסחרו הרי זה חומא ומחטיא את הרבים **ווען** איינער האט א אפיוס, ער האט א ביונעס, און ער האט איינגעשטעלטע ארכיימערס ביי זיך, און ער האט ביי זיך אין געשעפט א אינטערנעט וואס האט נישט קיין פילמער, זאל ער וויסן אז ער איז א חומא ומחטיא את הרבים. ער זינדיגט, און ער איז מכשיל דעם גאנצן אפיוס זיינע דערמיט, און ער איז נתפס על כולם, ער וועט

מזמאות וואס עס איז דא אויפן וועלט ביי זיך אין מאש, מיט דעם קומט ער אין ביהמ"ד, מיט דעם שמעלט ער זיך פארן אייבערשמען, מיט דעם שמעלט ער זיך דאווענען, מיט דעם שמעלט ער זיך מוהן מצוות און לערנען, וואס'ערע פנים האט דאס שוין, וואס איז דאס ווערט.

אל תאמין בעצמך עד יום מותך

אל תאמין בעצמך עד יום מותך זאגט די תנא, גרעסערע מענטשען פון דיר וואס האבן געמיינט אז זיי וועלן קיינמאל נישט נכשל ווערן, און זיי וועלן קיינמאל נישט קאליע ווערן, זענען צובראכן געווארן און זענען אריינגעפאלן בפח ויקשים, און ס'האט זיך אויסגעלאזט זייער נישט גוט מיט זיי, זאלסט נישט מיינען אז דו וועסט זיין בעסער, עס וועט זיך ביי דיר אויך אויסלאזן דאס זעלבע, עס וועט נעמען נאך אביסל צייט, און נאך אביסל צייט, דער סוף וועט אזוי זיין, א מענטש איז נאר א מענטש, אגת נורא ואנא בישראל, דער יצה"ר איז פייער, און אונז זענען גאר שוואכע כוחות, אונז פאל מיר אדורך ביי יעדן נסיון, ווי קליין עס זאל זיין, זיך נעמען בידים א נסיון אין די הענט ווי נעמט מען די אחריות אויף זיך, אז ער זאל עס מוהן.

שמיים אין די גמ' (קדושין פא.) אז רב עמרם חסידא, מ'האט אים

צוברעכן יענעמ'ס כוחות וואס ער האט אריינגעלייגט דערין, וואס פאר א שטוב וועלן זיי אויפשמעלן שפעטער, נעמסטו אחריות אויף אלעם וואס דאס וועט צוברענגען שפעטער. ווען איינער איז ממציא א כוס יין לנויר איז ער עובר אויף לפני עור, אפילו ער געבט נישט דעם כוס יין אריין אינעם מויל און מרינקט אים אן, ער לייגט עס נאר אראפ אויפן מיטש פאר אים, איז די הלכה אז מ'איז עובר אויף לפני עור, וויבאלד ער געט אים א מעגליכקייט ער זאל זינדיגען. פארוואס זאל ער נישט האבן אזויפיל אחריות אויף זיך, אויף זיין אייגענע בני בית אויף די אייגענע קינדער, כל שבן ווען מ'רעדט פון פרעמדע, וויסן אז מ'דארף נישט צורירן צו א אינטערנעט אויב עס האט נישט קיין פילטער.

אנגעהויבן האט זיך אינטערנעט מיט

גרויסע כלים וואס מהאט נישט געקענט איבעראל ארומטראגען, די יצה"ר ווערט נישט מיד, און נישט יעדער איינער קען זיך ארומשלעפן דערמיט, כדי צו קענען מכשיל זיין די מענטש ווי ער איז, האט מען דאס שוין היינט אריינגעלייגט אין א בלעקבערי, א קליין כלי'לע וואס ער קען האלטן ביי זיך אין מאש, און קען ארומגיין דערמיט ווי ער וויל. מ'טאר נישט האבן אזא כלי אן א פילטער, מ'דרייט זיך ארום מיט אלע

אויף דער וועלט, ווי איידער מ'זאל זיך שעמען מיט מיר אויף יענע וועלט, און אזוי האט ער עומד בנסיון געווען. אבער די קשיא אין די גמרא איז נאך אסאך מיפער, ער האט דאך זיך שוין משים לב געווען אז ער וויל נישט מוהן די עבירה, ער האט דאך געשריגן נורא בי עמרם, האט ער דאך געהאט א ברירה אראפצוגיין פונעם ליימער, און צוריק גיין אין שטוב אריין און נישט מוהן די עבירה, וואס האט ער געדארפט שרייען אז עס ברענט א פייער אין רופען אז די חכמי ישראל זאלן קומען.

נאר רב עמרם האט געוויסט, יא! יעצט אין די מינוט וואס איך שמי דא האב איך א גוטע מינוט, איך וויל נישט מוהן קיין עבירה, איך וועל מאקע אראפגיין יעצט, ס'קען אבער זיין אין פינף מינוט, אין צען מינוט, אין א פערטל שעה ארום, וועט זיך ביי מיר אנצינדען דער יצה"ר, איך בין נישט געזיכערט וואס עס וועט זיין א האלבע שעה ארום פון יעצט, איך וועל רופן אז מ'זאל אריינקומען, און זיך לאזן פארשעמען, נורא בי עמרם ס'ברענט א פייער, וועל איך זיין געזיכערט אז איך וועל קיין עבירה נישט מוהן. דער געוואלדיגער רב עמרם חסידא מיט זיין גרויסקייט, איז נישט געווען געזיכערט ביי זיך, און ווען ס'איז געקומען צו א נסיון, האט ער דאך מורא געהאט אז ער וועט

גערופן א חסיד, האט אויך געהאט א נסיון פון אן עבירה, דער יצה"ר האט זיך פארלייגט אויף אים און געוואלט ברענגן צו א נסיון, און ער האט געדארפט נעמען א ליימער ארויפגיין אויפן שטאק אויבן צו קענען מוהן די עבירה, זאגט די גמ' אז עס איז געווען דארטן שמיגן וואס צען מענטשען האבן עס נישט געקענט רירן פון פלאץ, אבער אזוי ווי ער האט געוואלט שטארק מוהן די עבירה, האט ער באקומען אזעלכע כוחות הנפש אז ער האט געקענט אוועקרוקן א זאך וואס צען מענטשען האבן עס נישט געקענט רירן פון פלאץ.

אזן ער האט אנגעפאנגען ארויפצוגיין דערויף, אינמיטן וועג האט ער זיך מתבונן געווען, ער איז דאך געווען רב עמרם חסידא, ער האט געטראכט ביי זיך וואס גייט ער דא מוהן, ער גייט מוהן אן עבירה, ער גייט נישט!, האט ער אנגעהויבן צו שרייען נורא בי עמרם, עס ברענט א פייער ביי עמרם, און אלע חכמי ישראל זענען זיך צוזאמגעקומען, עס ברענט א פייער מ'גייט לעשן דאס פייער, און מ'האט אים געטראפן ווי ער שמייט אינמיטן ליימער, און די חכמים האבן אים געזאגט: האסט אונז פארשעמט רב עמרם, האסט אונז אריינגעברענגט אין שטוב אין אזא מצב, האט ער געענפערט, ענדערשט זאל עמס זיך שעמען מיט מיר

אראפגעלייגט אויפן עמוד, כדי ער זאל קענען דעם גאנצן דאווענען מיטהאלטען, אויב סקומט עפעס אריין זאל ער עס נישט פארפאסן.

קצין מען טראכטן אז אזא תפלה ווערט אנגענומען, אזא תפלה וועט עושה רושם זיין, זאל ער קומען צו א פשוטער איד און בעזן עפעס, און כל שכן צו א מלך בשר ודם, און אינמיטן וועט ער זיין פארנומען מיט זיין סעלפון און שיקן מעסידזשעס, טראכט ער אז מ'וועט אננעמען זיין בקשה וואס ער בעהט, און מכ"ש אין א ביהמ"ד א מקום קדוש. להבריל ווען מ'זייט אריין אין א געריכט דארף יעדער פארלעשן די סעלפוןס אז עס זאל נישט קלינגען, און מ'האט א רעכט איינצוועצן איינער וואס האט עס נישט געמוהן, כ"ש ווען מ'קומט אין א מקום קדוש א ביהמ"ד.

אפילו דער ערליכער, ער נוצט עס שוין נישט אינמיטן דאווענען, אסאך מאהל זעט מען ווי תיכף ווען ער טרעט אויס די שמונה עשרה, די ערשטע רגע נעמט ער ארויס דעם סעלפון, און געט א קוק וואס ס'איז געווען דערויף, און געט זיך א שמויכל אונטער דארטן, מסתמא איז אריינגעקומען א גוטע הלצה אינדערמיט, מ'קען נישט אויסהאלטן אפי' די פאר מינוט ביז מ'ענדיגט דאס

נישט קענען עומד זיין בנסיון. ווי נעמען אונז די אחריות דערויף, אז אונז זאלן קענען עומד זיין בנסיון, און נעמען אזא כלי אין די הענט.

מעקסט מעסידזשעס של ליצנות, וההשתמשות בזה בעת התפלה

אפילו ווען עס האט שוין א פילטער, די מעקסט מעסידזשעס וואס גייען היינט ארום, וואס איז געווארן ליידער א כלי פון ליצנות, פון ניבול פה ולשון הרע, וואס די גמ' זאגט דערויף (שבת לג.) אז אפילו שומע ושותק, אפילו ער רעדט נישט, נאר שטייט און הערט צו און שווייגט, ווי גרויס דער עונש איז.

כל שכן ווען מ'קומט אין ביהמ"ד דאווענען, עס טוט ווי דאס הארץ צו זעהן וויאזוי מען באנוצט זיך דערמיט, אין א ביהמ"ד אין א מקום קדוש, שיקט מען זיך ארום מעסידזשעס, מיט די תפילין אויפ'ן קאפ, א טייל מאל אינמיטן פסקי דומרה, און א טייל מאל אפי' אינמיטן ברכות קריאת שמע, מ'נעמט ארויס און מ'קוקט וואס מען האט אריינגעשיקט, ארויסגעשיקט. כ'האב אמאל געזעהן א בעל תפלה וואס איז צוגעגאנגן צום עמוד דאווענען זאגן די ברכות, די ערשטע זאך האט ער זיך ארויסגענומען דעם סעלפאן, און עס

קענסטו מיר דאך זאגן דארטן אויך. האט ער מיר געזאגט, איך האב מקבל געווען אויף מיר, אז אין א ביהמ"ד רעדט איך נישט גארנישט, וועגן דעם שטיי איך אינדרויסן ביי די מיר, און דארט וועל איך רעדן צום רב וואס איך האב צו זאגן. איך האב עם אזוי מחשיב געווען, אונז האבן אפילו היינט נישט אוועלכע השגות, צו טראכטן אז אין ביהמ"ד דארף מען נישט רעדן בכלל, א ביהמ"ד איז א מקום קדוש, וואס איז נישט געמאכט געווארן צו שמועסן. כל שכן מיט אזא כלי זיך ארומדרייען אין ביהמ"ד, און עם נוצן בשעת'ן דאווענען, דארף מען אוודאי אכט געבן.

למנוע ממנו גם בבית,

כדי ליחד זמן לספול עם ב"ב ולילדיו
ווען מען קומט אהיים, איך רעדט פשוט בין אדם לחבירו, ביזט אגאנצן טאג נישט אין שמוב, ביזט ביי די ארבעט. מ'האט נישט קיין צייט צו רעדן צו די בני בית, מ'האט נישט קיין צייט צו רעדן צו די קינדער, און מ'איז ביזי מיט דעם סעלפון און די בלעקבערי, פון ווען ער קומט אריין אין שמוב, ער לייגט עם גלייך ארויף אויפן מיטש, און מ'איז ביזי מיט די מעסידושעס, שיקן און ברענגען מעסידושעס, אפילו פאר די אייגענע ווייב און קינדער האט ער נישט קיין פאר מינוט צו קענען האלטן דאס קאפ דארטן.

דאווענען, אז ער זאל עם נישט ארויסנעמען.

מ'דארף זיך פארנעמען, אז ווען מ'קומט אין ביהמ"ד עם אויסלעשן, נישט האבן קיין שייכות דערמיט, ביז מען גייט נישט ארויס פונעם ביהמ"ד רירט ער עם נישט אן, דאס דאווענען דארף זיין קודש לד'. בכלל עם איז א ביוון הקודש צו רעדן אויף א סעלפון אינעם ביהמ"ד אפילו ער האט שוין געדאוונט, ער האלט פארן דאווענען אדער נאכן דאווענען, אידן זענען דא און מ'דאוונט, קיינער ווייסט נישט ווי ער האלט, און מ'קומט זיך צוזאם דא דאווענען, דארף מען אין א ביהמ"ד ארויסנעמען א סעלפון?! פארוואס זאל מען נישט פארשטיין אז די שעה וואס דער ביהמ"ד איז מיוחד צום דאווענען, דארף מען נישט האבן קיין סעלפון.

איך בין געווען יעצט אין פאלם ספרינגס, איז געווען א יונגערמאן דארט, און ווען ער האט געוואלט צו מיר רעדן, האט ער מיך אפגעווארט ביי די מיר אינדרויסן פון ביהמ"ד, און דארט האט ער מיר געזאגט וואס ער האט געהאט צו זאגן. עם איז געווען איינמאל, צוויי מאל, דריי מאל, האב איך אים געפרעגט, פארוואס ווארטסטו דא אינדרויסן, איך בין דאך אין ביהמ"ד,

*

ועשית הישר והטוב

הכתוב אומר, שמור תשמרון את מצות ה' אלקיכם, ועדותיו ותקויו אשר לך, ועשית הישר והטוב צעני ה', למען ייטב לך וגו' (דברים ו-ז). ופירש הרמב"ן הכוונה, כי מתחלה אמר שתשמור חקותיו ועדותיו אשר לך, ועתה יאמר גם כאשר לא לך תן דעתך לעשות הטוב והישר צעניו, כי הוא אוהב הטוב והישר. וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאיו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טז), לא תקוס ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמוד על דם רעך (שם פסוק טז), לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיצה תקוס (שם פסוק לב), וכיוצא בהן, חזר לומר בדרכך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס צוה הפסרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו צדיגא דבר מלרא (צ"מ קמ:), ואפילו מה שאמרו (יומא פו.) פרקו נאה ודצורו צנחת עם הצניות, עד שיקרא בכל ענין תס וישר עכ"ל.

ובן אמר הכתוב, תס שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, והישר צעניו

מ'זאגט אים עפעס, מיט איין אויער הערט ער אויס, און מיט די צווייטע אויער איז ער אויף זיין בלעקבערי. פארוואס זאל מען נישט האבן אזויפיל אחריות, קומסט אהיים, געס א האלבע שעה, א דריי פערטל שעה, אויסגעלאשן! ס'איז נישט דא יעצט, יעצט איז א צייט וואס מ'דארף זיך אפגעבן מיט די קינדער, מ'דארף עפעס רעדן צו די בני בית, וויסן אז די שטוב דארף זיין א שטוב.

מ'איז זיך נישט מושים לב, מען ווערט אזוי עדיקטעט דערצו, אז מ'קען זיך נישט אפגעוויינען דערפון, און מאיז פארנומען דערמיט. מ'דארף וויסן אז א שטוב דארף זיין א שטוב אויך, וואס פאר א פנים קענען האבן קינדער פון אזא שטוב, וואס דער מאמע האט נישט קיין געדולד צו זיי, די מאמע האט נישט קיין גערווען, און וואס זיי זאגן הערט מען אויס מיט איין אויער, ווייל מען איז פארנומען מיטן סעלפון. מ'זאגט נאך אז א קינד האט אמאל געמראפן דעם מאמע'ס בלעקבערי, איז ער צוגעגאנגען צו די מאמע און געזאגט: מאמי, איך האב געמראפן מאמע'ס מוי. קינדער האבן א מוי, און דער מאמע האט אויך א מוי, יעדער שפילט זיך מיט זיין שפילעריי. מ'דארף וויסן אז ווען מ'קומט אריין אין שטוב, דארף מען עס אוועק לייגן, און אוועקגעבן זיך פאר די שטוב ווי עס דארף צו זיין.

ויסיר ה' זאת ממנו, כי אני ה' רופאך.

נשאת ונתת באמונה

אִתָּא בגמרא (שבת לא.) אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קצעת עמים לתורה וכו' ע"כ. הרי לנו כי זהו השאלה הראשונה לעמיד. וצפשונו נראה כי בהיות שרוב שעות חיי האדם הוא טרוד צפרנסתו, הרי זה לסימן כי זהו רוב תפקידו בעולם, ולכן שואלין על זה תחלה. ומה גם כזה הוא נותן חשבון על הרויב של ימי חייו. אך התשובה על שאלה זו כולל עמו הרבה יותר, דאיתא במכילתא (פ' בשלח) והישר צעיניו תעשה, זה משא ומתן, מלמד שכל הנושא ונותן באמונה ורוח הצריות נוחה הימנו, מעלה עליו כאלו קיים כל התורה כולה ע"כ (והוצא צרמב"ן שם). ואם כן משא ומתן באמונה הוא לא רק דבר פרטי, אלא קיום כל התורה כולה, ולכן תחלת דינו הוא על זה.

ובכתב סופר (פ' בשלח) כתב להסביר, איך תלוי משא ומתן באמונה עם קיום כל התורה כולה. כי אני ה' אהב משפט שונא גזל בעולה (ישעיה סא-ת), ולמדו חז"ל מזה דמורה הצאה בעצירה פסולה (סוכה ג.), ולא יראה לפני ה'. והנה

תעשה, והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, כי אני ה' רופאך (שמות טו-כו). והיינו שהתורה נותנת לנו סגולה בדוקה לכל מחלה, והוא כאשר שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, לקיים מצות ה' שזוה עלינו. אמנם לא די בזה בלבד, אלא והישר צעיניו תעשה, בכל דבר ודבר שיזדמן לפיך תחבונן מה הוא הישר צעיני ה' לעשות במצב ומאורע זו, ואז כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך.

ובגמרא (סנהדרין קא.) אמר ליה רבי אבא לרבה בר מרי, וכי מאחר שלא שם, רפואה למה. אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן מקרא זה מעצמו נדרש, אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך לא אשים, ואם לא תשמע אשים, אף על פי כן כי אני ה' רופאך ע"כ. ופירושו הוא, דבדאי מי שהתנהג ככה כל ימיו ולא עבר על זה מעולם, אז כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך. אלא אפילו לא התנהג כן, ועבור זה הביא ה' עליו חולי כדי שיתן אל לבו, אם עושה תשובה, ומקבל על עצמו שמהיום והלאה ישמע לקול ה', והישר צעיניו תעשה, אז גם אם נחלה במחלה, הרי הוא כלא הושמה,

בתרא פת.) דרב ספרא קיים צנפשיה, ודובר אמת בלצבו (תהלים טו- ז). וכתב צרשצ'ים, דרב ספרא היה לו חפץ אחד למכור, ובא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא קריאת שמע, ואמר לו תן לי החפץ בכך וכך דמים, ולא ענהו מפני שהיה קורא קריאת שמע, כצבור זה שלא היה רוצה ליתנו בדמים הללו, והוסיף אמר תנהו לי בכך וכך יותר, לאחר שסיים קריאת שמע אמר לו טול החפץ בדמים שאמרת צראשונה, שבאותן דמים היה דעתי ליתנם לך (ומקורו בשאלמות שאלתא לו) ע"כ.

ורז"ל (בבא קמא קטו.) סיפרו לנו איך שמרו מן השמים על ממונו של רב ספרא שלא ילך לאיבוד, דרב ספרא הוה קאזיל צשיירתא, לוינהו ההוא חרי, כל לילא קא שדו ליה חמרא דחד מינייהו וקא אכיל, כי מטא זמניה דרב ספרא שדו ליה חמרא ולא אכליה ע"כ. הרי לנו עד כמה השגיחו על ממונו מן השמים, בשביל שקיים ודובר אמת בלצבו.

גודל החפא של הליכה לערכאות ומסירה צפריץ לאחרונה הליכה בערכאות צלי היתר צית דין, אשר חוץ ממה שהוא מרים יד צתורת משה, כל פרוטה שמוציאין מישראל על ידם היו

מי שאינו נושא ונותן בצמונה, וקונה אחרוג צינית ותפלין וכדומה, לא ירצה לה, כי הוא צונע צרך נאץ ה'. ולכן שואלים מתחלה קודם ששואלים על המצות, נשאת ונתת בצמונה, דאם לא הכי כל המצות שעשה צטלין ומצוטלין לא יקובלו לפני ה'. והיינו שאמרו שמי שנושא ונותן בצמונה כאלו קיים התורה, שעל ידי זה מקיים התורה, דלולי זה לא יוכל לקיים המצות וכנ"ל ע"כ. והיינו כי מי שמישב על שאלה זו, שלא נשא ונתן בצמונה, שוב אין שואלים אותו אם קיים צינית ותפלין וכו', שהרי גם אם קיימם לא עלתה לו, כי צונע צרך נאץ ה'. והוא מוסר השכל.

יש לידע כי צממון כשר שורה צרכה, ולא יצא לידי הפסד, ולעומת זה עושה עושר ולא צמשפט צחצי ימיו יעוצנו, יתן דין וחשבון על שלא נשא ונתן בצמונה, וצסופו אין לו ממנו כלום. — כמה צני אדם הפסידו הון רב לאחרונה, ויש לשום לב, כי אולי היתה זאת צשביל שלא נשאו ונתנו בצמונה, ולקבל על עצמם שיהיה הן שלך צדיק, ולאן שלך צדק, ויזהר מליגע צממון אחרים.

ועד כמה יש לדקדק להחנהג צישרות, סיפרו לנו חז"ל (בבא

יהודית בגלוי ממש אפילו בחדרה, ובעלה מגרשה ואינו נותן לה כתובתה (כתובות עב.), ואפילו אי תימא שלא תלא עבור זה בלי כתובה, על כל פנים איסורא איכא. וסיים בחתם סופר, דהוי דין גמור שקיבלו עליהו כהך דעה האוסרת, ואף התרת נדר אינה מועילה. ובארנותינו שנחפשט המנהג על פי הזוהר, איסור גמור הוא, ויש לחוש לרצינת האלה האמור שם עכ"ק.

והעתיק במשנה ברורה (סק"ד) לשון הזוהר הק' (פ' נשא קכה:) שלא יתראה שום שער מאשה, שגרמא מסכנותא לביתא, וגרמא לבנהא דלא יתחשבון בדרא, וסטררא אחרא לשרות בביתא וכו'. על כן בעאי אתתא דאפילו קורות ביתה לא יחמוץ שערה חדא מרישאה. ואי עבדיית כן מה כתיב, בניך כשתילי זיתים (תהלים קכח-ג), מה זית וכו', בנהא יסתלקון בחשובין על שאר בני עלמא, ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכל ברכאן דלעילא וברכאן דלתתא, בעותרא, בבנין ובני בנין עכ"ק.

ובתב בציאור הלכה שם, דאותן שהולכים בשערות ראשן, אם בעת הטבילה יתה אפילו משהו משער אחד, היא תשאר נדה גמורה וחייב עליה כרת ע"כ.

גזילה גמור, ומוטל עליו לקיים והשיב את הגזילה, אם הוא ממון שלא היה מתחייב בצית דין של ישראל.

ובזה באים למסירה ממש, למסור להם ממון ישראל, אשר על זה אמרו חז"ל (ראש השנה טו.) שהמוסרים ממון של ישראל ציד העכו"ם, יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות, גיהנם כלה והם אינם כלים, ופניהם דומים לשולי הקדירה ע"ש. — וכל אחד שמרים טלפון לקרוא לאחד ממשרדי הממשלה, אשר על ידם יתחייב אדם מישראל בעונש של ממון, אם עושהו שלא ברשות בית דין, הוא בכלל מסור.

*

הררים התלויים בשערה

בפריץ לאחרונה אלל הנשים שאין מגלחין שערותיהן, וכמה מהם אומרים שעושין זאת על פי בקשת בעליהן. ופשוט אללי כי אילו היו יודעים חומר הדבר לא היו מקילין בזה, וכמו שכתב במשנה ברורה (סימן עה-ג) בשם תשו' חתם סופר (א"ח סימן לו), דכבר קבלו עליהו אבות אבותינו בכל מקום ששמענו שנפואים ישראל לאסור גלוי שער ראש אפילו בחדרה. ובצית שמואל (אה"ע סימן קטו סק"ט) כתב דלפי מנהגינו הוי דת

ופרע ראש האשה

וזמצינו בקוטה שאמרה תורה, והעמיד הכהן את האשה לפני ה', ופרע את ראש האשה (במדבר ה-יח), וברש"י סותר את קליעת שערה כדי לצוותה וכו' ע"כ. ונראה כי בזמן שהאיש והאשה כשרים, ומקדקים על גדרי הנגיעות, ושכינה שרויה ביניהם, לא יתרמי אללם פרשת קוטה, אלא אם עוזרים על דת יהודית, ואין גוזזין שער ראשם בצמתלאות שונות, אז סופן ילכו מדחי אל דחי, עד שינטרך להציאה אל הכהן. ולכן נזה הכתוב להכהן להודיע לכל קיצת ההתדרדרות שהציאם למצב זו, ופרע את ראש האשה, סותר את קליעת שערה, מה שעברה על דת יהודית ולא גוזה שערה כדי לגלותה צבית, זאת היתה תחלת הפירצה בחומת הנגיעות, ומשם ואילך באים לחמורות שבחמורות, ומכאן לצנות ישראל שגילוי הראש גנאי לה, וכדי ציון וקצף שעברה בשערה על דת משה ויהודית.

אדם עזור פרנסתו, הוא עוזד קשות על כל פרטוה. ומה היה מוכן לשלם שיזכה שבניו יהיו חשופים על שאר בני עלמא, ומה לא עושה אשה שמזכה שבעלה יתצרך בכל צרכאן דלעילא וצרכאן דלתתא. ויש לשום לצ לזה, להחזיר עטרה ליושנה, שמתנהג דת יהודית להעביר כל שערותיה, כמו שנהגו אמותינו, ולזכות להצרכות האמורות בתורה כנ"ל.

*

גודל עון המחלוקת ולכבוד תלמידי חכמים... **פאיז** שפעט, אבער איך פיל א פליכט מעורר צו זיין אויף נאך א נקודה, ס'מוהט מיר וויי דאס הארץ צו רעדן דערפון, איך פיל אבער אן אחריות און איך מוז עם ארויסברענגען, איך בעהט אז מ'זאל נישט אפטיישען די ווערטער, ארויסנעמען עם פונעם מעקסט פון וואס מ'זאגט, קבל האמת ממי שאמרו, אננעמען דעם אמת און די נקודת הדברים.

איך האב א ספעציעלע חולשה צו דעם ענין, ווייל איך בין מיט דעם ערצויגען געווארן ביי אונז אין שטוב. ביי מיינע עלטערן אין שטוב איז מען געוועהן זייער ווייט פון מחלוקת, פון קריגערייען, שטארק אבט געגעבן אויף כבוד תלמידי חכמים, מיט א געוואלדיגע הערצה צו

זאין לנו להתחכם נגד מה שנהגו אמותינו, ויש בזה פריצת גדר, אל תטוש תורת אמך. וצימינו אלה שהפרנסות כה קשות, והנסיונות של גידול צנים תלמידי חכמים צעירות שלנו הם עזומות מאד, מה לא עושה

לערנט אין פרשת קרח, א מדרש (הובא ברש"י במדבר מז-כז), בא וראה כמה קשה המחלוקת, קוק ווי שווער מחלוקת איז, שהרי בית דין של משה אינם עונשים אלא עד שיביא שתי שערות, בית דין של משה איז מעניש ביי די דרייצן יאהר ערשט, בית דין של מעלה נאר ביי די צוואנציג יאהר, ובמחלוקת קרח אבדו אף יונקי שדיים, קליינע קינדער ווערן געשמראפט אין עון פון מחלוקת.

מ'דהערט היינט וואס קליינע קינדער לידען זיך אן, מ'ליגט אין די שפיטעלער, וואס לא שערום אבותינו, ס'איז דא א סיבה דערפאר, און חז"ל זאגן ווי גרויס דער עונש פון מחלוקת איז, צו וואס ס'ברענגט אלץ צו. איך רעדט נישט פון מתקן זיין די וועלט, מ'קען נישט מתקן זיין, און מ'קען נישט מעמיד זיין הדת על תילה, אונז רעד מיר נאר צו די וואס הערן יא צו, וויסן שומר נפשו ירחק מהם, איינער וואס האט רחמנות אויף זיך און אויף די קינדער און אויף זיין שטוב, זאל ער זיך מרחק זיין פון יעדע זאך וואס איז פארבינדען מיט מחלוקת, שטיין אין די זייט, און זיך מתרחק זיין פון מחלוקת כממחוי קשת. אפילו ווען מ'זאגט אז ס'איז א דבר מצוה, אפי' ווען מ'רעדט איין, די יצה"ר איז מצבע די עבירה פאר א מצוה, זאל ער איבער לאזן די מצוה פאר א אנדערן, און מ'זאל נישט נכוד ווערן אין א

יעדן ערליכען יוד, און איך קען זאגן אז ביי מיר פערזענליך איז עם געווארן חיי נפשי, ווי יעדעס קינד מיט וואס ער ווערט ערצויגען בלייבט אים אין די ביינער. ביי אונז אין שטוב ווען עם איז געקומען א גדול בישראל דא אין די שטאט אריין, פלעגן מיינע עלטערן צו נעמען די קינדער, און מיר אויך, געגאנגען מקבל פנים זיין ווי דער סדר איז, און אנגעזאגט בעפאר מ'איז אריינגעגאנגען אין שטוב, ווען דו וועסט געבן שלום זאלסטו געבן א קיש אויף די הענט, און נעמען א ברכה. דאס איז געווען ביי אונז אזא דבר פשוט, כ'האב אלץ ארויפגעקוקט ווען ס'קומט א אדם גדול, ס'קומט א ערליכער יוד, וויסן ווי ווייט מ'זאל עם מחשיב זיין, ווי ווייט מ'זאל עם שעצן, מוקיר צו זיין תורה.

ס'איז לעצטענס געווארן די מחלוקת'ער וואס ס'איז דא אין די שטאט, די פירוד הלכות וואס ס'איז דא ביי אונז, שומרי תורה ומצוות חסידים ואנשי מעשה, וואס זענען באמת יראים ושלמים, און די שטן איז מרקד בינינו. די שטן האט געטראפן א וועג, און איז מרקד צווישן אונז, אנגעזייעט אזא שנאה צווישן איין יוד און צווייטן יוד, וואס עם האט צוגעברענגט חילול ד', צוגעברענגט מלשינות, מסירות. יעדער ווייסט ווי גרויס עם איז דער עון פון מחלוקת, וואס איז דער עונש דערפאר, א פרשה וואס יעדער

אויפאמאל, יעדע זאך וואס ווערט געשריבען אין א צייטונג, און ס'קומט אן אין די גאנצע וועלט, איז מען מבזה תלמידי חכמים בריש גלי פאר מויענמער און מויענמער מענטשען, ווי גרויס דער עון דערפון איז.

אויסער דער חמא פאר זיך אליין, ס'איז מכלה די יונגווארג, ס'מאכט קאליע אונזער יוגנט, קינדער משחר מל ילדותם, קליינע קינדער, יונגע בחורים, קיים זיי הייבן זיך אן צו עפענען, און מ'מוהט זיי שמאפען וואך נאך וואך מיט נאך ביוון תלמיד חכם, און נאך ביוון תלמיד חכם. וואס לערנט זיך אויס דער קינד דערפון, ווי אזוי קוקט ער דאס אן, מיט וואס וועט דער קינד אויסוואקסען, דאס קינד וועט נישט אויסוואקסען וואס אונז זענען אויסגעוואקסן געווארן, מ'האט געשעצט א תלמיד חכם, זיי וועלן נישט האבן די געפילן וואס אונז האב מיר, ווייל מ'האט זיי געשמאפט מיט עפעס אנדערשט, פארוואס זאל מען נישט חס זיין אויף זיי.

די צייטונגען, מ'האט נישט קיין ברירה, מ'איז דאך אנגעוויזן אויף זיי, יעדער מענטש וויל וויסען עפעס נייעס וואס ס'איז דא אין די שטאט, ער איז נישט גרייט צו קויפען פאר דעם א גויאישער צייטונג, איז ער דאך

גחלת וואס איז שווער זיך אכט צוגעבן דערפון.

העתונים החרדיים מבזים באופן אישית תלמידי חכמים ומנהיגי עדה

אבער לעצמענס איז עס ארויס געגאנגען פון די גלייזן אינגאנצן, די צייטונגען האבן אנגעהויבן מבזה זיין, פוגע זיין, אין תלמידי חכמים יראי ד', מנהיגים פון עדה'ס ביי אידן, אין א פערזענליכער אנגריף. - אמאל איז דא מ'קריגט זיך צוויי צדדים, און יעדער ברענגט ארויס זיין צד אז ער איז גערעכט, האט מען שוין געהערט אזוינס, אבער ס'איז קיינמאהל נישט געהערט געווארן פוגע זיין אין א מענטש פערזענליך, רעדן און שרייבן אויף אים, מיט דברי בוז וקלון, וואס יעדער ווייסט אז מבזה זיין אפי' א אדם פשוט ברכים איז גדול עווננו, מוטב שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברכים, ס'איז בעסער זיך אריינצווארפן אין א קאלעך אויוון ווי איידער מבזה צו זיין א יוד ברכים.

וואס דאס איז אפילו ביי א פשוטער איד, און כל שכן ווען מ'רעדט פון מבזה זיין א תלמיד חכם, וואס ס'איז אין תרופה למכתו (שבת קמ:), ווי ווייט דער עונש דערפון איז. כל שכן ווען ער איז נישט נאר מבזה ברכים, מ'איז מבזה א מענטש פאר צענדליגער מויענמער אידן

איך שמיין און איך וואונדער מיך, קהילות פון אידישע יודן, וואס עס איז דא צווישן זיי תלמידי חכמים, ערליכע אידן אנשי שם, דיינים מורי הוראות, פארוואס מ'מאכט נישט קיין עק צו דעם אז די זאך זאל זיך אויפהערן. ס'איז דאך נישט וואס תלמידי חכמים שרייבן, ס'זוערט דאך געשריבן דורך שרייבערליך, יונגעלייטלעך וואס לא קראו ולא שנו, יעדער וואס ער וויל, וואס עס פאלט אים איין צו שרייבן, ער האט א גוטע פען, זעצט זיך אראפ און שרייבט און לייגט עס אריין אינעם ציימונג, און מ'איז מכשיל דערמיט אזויפיל מענטשען. פארוואס שמעלן זיך נישט אויף די וואס האבן יא א כח משפיע צו זיין, און זאגן: מ'בעט די זאך זאל זיך אפשרלעך, אין שטוב זאל מען רעדן וואס מ'וויל, א ציימונג וואס איז געמאכט געווארן אריינצוקומען אין יעדע אידישע שטוב דארף נישט זיין געשמעלט אויף זילותא פון א תלמיד חכם, המוקיר רבנן הויז ליה בנין רבנן, אז מ'וויל האבן קינדער תלמידי חכמים, דארף מען מוקיר זיין רבנן, שעצן תלמידי חכמים, האט מען קינדער תלמידי חכמים, און יעדער ווייסט דאס פארקערטע איז פארקערט.

דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן

איך קען זאגן, איך בין דאך ערצויגען געווארן דא אין וויליאמסבורג אלע מיינע יאהרן, איך קוק שוין צוריק נאך

אנגעוויזען אויף די אידישע ציימונגען וואס ס'איז דא, צו וויסן נייעס פון די שטאט, נייעס פון די וועלט, ער האלט נישט ביים קויפען קיין גויאיש'ער ציימונגען, און מ'איז אים מכריח מ'שמופט אים צו, ער זאל מוזן לייגען און מוזן אדורכקוקען יעדע וואך, וואך נאך וואך, די זילותא דרבנן. וואס געשעהט נאכדעם דערפון, עס וואקסט אויף א דור, וואס שעצט נישט קיין תלמידי חכמים, מ'שעצט נישט קיין רבנים, אז דער איז מבזה דעם רב, קען ער דאך אויך מבזה זיין דעם צווייטען, זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה.

אליך איז געווען מחלוקת וואס ס'איז געווען צוויי דעות, און יעדער האט זיך געהאלטען צו זיין מיינונג, און ווען ס'איז דא צוויי דעות קען מען נישט מוחה זיין, יעדער מוהט ווי אזוי ער פארשטייט, אבער איך מיין אז ס'איז נישטא קיין איינער וואס ס'זאל זאגן, און געבן א סמעמפל דערויף אז מ'מעג אזוי שרייבן אין ציימונג, מ'מעג אזוי מבזה זיין א תלמיד חכם, זאל זיין א בריוו פון א רב וואס זאל שרייבן אז איך האב געפסקנט אז מ'מעג די זאך מוהן, קיינער האט עס נישט געשריבען, יעדער איז מודה און האלט אז די זאך טאר נישט זיין, פארוואס זאל מען די זאך נישט אפשרלעך.

אסאך יאהרן וואס ס'איז אדורכגעגאנגען דא, וועט עמס אויפפאסען און זעהן, פון רוב דיינים וואס ס'איז היינט דא אין די שטאט דא אין וויליאמסבורג, א גרויס חלק פון זיי, זענען בעל הבית'ישע קינדער, נישט קינדער פון רבנים, נישט קינדער פון בעלי בתים וואס זענען געווען אויסגערופענע תלמידי חכמים, נאר פשוט'ע בעלי בתים, וואס א גרויס חלק פון זיי געדענק איך נאך ווי די עלטערן זענען געגאנגען אפילו אן א בארד אין די פריערדיג'ע יאהרן, און זיי האבן זוכה געווען צו קינדער תלמידי חכמים, קינדער וואס זענען מורי הוראות בישראל, פארוואס האבן זיי זוכה געווען דערצו, ווייל אין שטוב זענען זיי געווען ערליכע בעלי בתים, זיי זענען געווען נכנע אונטער די רבנים וואס איז געווען דעמאלס, מ'האט געשעצט א רב, מ'האט מחזיק געווען די רבנים, מ'האט אכטונג געגעבן אין שטוב אז מען זאל נישט רעדן, איז די קינדער פון דעם שטוב אויסגעוואקסען תלמידי חכמים. די וואס זענען שפען תורה, די וואס זענען אכט געבן נישט מבזה זיין קיין תורה, איז די שכר דערויף איז, אז מ'לאזט איבער קינדער תלמידי חכמים.

איך בין געווען יעצט אין פאלם ספרינגס, ס'איז געווען ביים דאווענען שחרית איז אריינגעקומען א איד

אן א בארד, ער איז געווען דארט אויף געסטעריי, כ'האב אים איינמאל געזעהן אינגאנצן אין ביהמ"ד, און ער האט מיטגעברענגט צוויי קינדערלעך, יונגע אינגעל'עך, כ'האב געזעהן ווי ער קומט אריין אין ביהמ"ד, ער טוט אן מלית ותפילין, און ער רופט צו די צוויי קינדער, און ער זאגט זיי עפעס אריין אין די אויערן. ווען ער זאגט זיי אריין אין די אויערן, זעה איך ווי די קינדער דרייען זיך אויס, און קומען צו צו מיר, איך בין געזעסן דארט אויבן, און זיי געבן מיר די הענט. מען האט געהאלטן אינמיטן קדיש, האב איך דאך נישט אויסגעטרעט, נאר איך האב זיי געגעבן די האנט. די קינדער זענען צוריק געגאנגען צום מאטן, זעה איך ווי די מאטע זאגט זיי ווייטער עפעס אריין אין די אויערן, די מאטע זאגט זיי: דו האסט געגעבן די הענט פארן רב, אבער דו האסט נישט געבעטן קיין ברכה פונעם רב, די רב האט דיך נישט געבענטשט, איז צוריק געקומען דאס אינגעל'ע, א מאדערענע אינגעל'ע, און געבעטן איך ווייל האבן א ברכה פונעם רב. איך בין געשמאנען און געקוקט, וואס פאר א אהבת תורה וואס דער מאטע לייגט אריין אינעם קינד, א פשוט'ער איד, ער איז געווען אנגעטוהן בתכלית הפשמות, אבער ער האט ארויפגעקוקט אויף בני תורה. וואס האט דאס קינד זיך געלערנט, דאס קינד האט זיך געלערנט אז ווען עס

לקח טוב נחמי לכס תורתי אל תעוּזי (אבות ו-ג). ופירושו הפשוט שהתורה בעלמא היא טוב, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג-יז), ונחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת לופים (תהלים יט-יא). וכמו בצור החיים הק' (פ' תצא) ושמתת בכל הטוב (כו-יא), דרומנו על התורה, דאין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישין צמתיקות ועריצות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב צעינייהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם עכל"ק.

אמנם יש בזה טמון עוד כוונה, שכל טוב שישינו בעולם יכולין להשיג על ידי התורה, לא רק טוב העולם הבא, אלא גם טוב עולם הזה, אורך ימים צימינה וצשמאלה עושר וכבוד (משלי ג-טו), ואין לך דבר בעולם שיכולים על ידה לקנות אורך ימים, או לזכות בו לעושר וכבוד, שאין העשירות מן האומנות (קידושין פג:), ולא לחכמים לחס ולא לנבונים עושר (קהלת ט-יא), ורק על ידי התורה יכול להיות אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא (אבות ו-ד), וכל המקיים את התורה מעוני זוכה לקיימה מעושר (שם ד-ט), וכל המקבל עליו עול תורה מעצירין ממנו

קומט אריין א רב א תלמיד חכם, דארף מען מקבל פנים זיין, און מ'דארף מקבל זיין א ברכה, און מ'דארף האבן הכנעה. דער קינד וועט אויפואקסן מיט דעם, ווי דער מאמע איז אזוי מחנך דאס קינד. וואספארא פנים האט עם פארקערט, ח"ו אז מ'זוהט מחנך זיין קינדער, מ'זאל הערן וואס מען דארף נישט.

ס'איז ווייטאגליך צו רעדן דערפון, אבער איך מוז אויסרעדן וואס מוט מיר וויי אויפן הארץ, און איך פארשטיי אז עם מוט נישט נאר מיר וויי, נאר יעדער ערליכער יוד וואס איז דא מוט וויי וואס עם האט זיך אראפגעשמעלט דא, און מ'זאל בעטן און מעורר זיין, און אכט געבן יעדער ביי זיך אין שטוב וויפיל ער קען, אז ס'זאל נישט זיין קיין ביוון תלמיד חכם, און וואס מען קען ברענגען צו אנדערע מונע זיין אז ס'זאל ווייטער נישט זיין דארף מען זעהן אויפצומהן.

*

אין טוב אלא תורה

ונפיים דער טוב, מה שנאמר בקיום המגילה, כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש, וגדול ליהודים ורצוי לרוצ אחיו, דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו (אסתר י-ג). יש לומר כי הנה אמרו חז"ל אין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד-ג) כי

עול מלכות ועול דרך ארץ (שם ג-ה). ואם כן אין טוב אלא תורה, אין שום טוב בעולם שלא יוכל לזכות בו על ידי התורה, והיא כולל עמה כל הטובות שבעולם.

וּבַדָּה זו מצינו אצל משה רבינו, הכתוב אומר, ואתה תלוא את בני ישראל, ויקחו אליך שמן זית וך כמית למאור, להעלות נר תמיד (שמות כ-כ). ומבואר במפרשים דזה רומז על התורה הקדושה, כי הדלקת המנורה הוא נר מלוא ותורה אור, והתורה נמשלה לשמן (תענית ז), וכך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי לער תחיה (אבות ו-ד), והיינו כמית למאור, אבל סופו להעלות נר תמיד, אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא.

וּבַרְאָה לבאר מה שדייק הכתוב 'ואתה' תלוא, כי הנה ישראל במדבר היו כולם עשירים מופלגים, כי היה להם ציזת מצרים, וכמו שנאמר (שמות יב-לו) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום, וינצלו את מצרים, ואחר זה ניתוסף להם עוד ציזת הים, וכמבואר ברש"י (שמות טו-כב) שנטרו מצרים את סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות,

והיו ישראל מוצאין אותם צים, וגדולה היתה ציזת הים מציזת מצרים שנאמר תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף (שיר א-יא) ע"ש. עד שאמרו חז"ל (בכורות ה:) שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לוצים טעונים מכספה וזהבה של מצרים ע"ש.

אֲמוֹנִים משה רבינו לא היה לו מזה כלום, כי הוא לא היה כלול בהשיעבוד, ולא נתקיים בו ועבדום וענו אותם, וממילא לא נכלל גם בואחרי כן ילאו ברכוש גדול (בראשית טו-ד). ואמרו חז"ל (סנהדרין נא) ברכוש מצרים היתה שכל עבודה עבד הששים רבוא שהשתעבדו במצרים ע"ש. וגם מציזת הים לא נטל, כמו שדרשו חז"ל (סוטה יג) צא וראה כמה חציצין מלות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בציה, והוא נתעסק במלות, שנאמר (משלי יח) חכם לב יקח מלות ע"ש. אם כן משה רבינו בשביל חציצותו למלות ה', היה העני היותר גדול שביראאל, לכולם יש תשעים חמורים כסף וזהב, והוא אין לו אף אחד.

אין אדם שומע לי ומפסיד

אֲמוֹנִים סוף הכבוד לבוא, הוא לא הפסיד כלום עבד מה שהתעסק במלות, ואמר לו ה', פסל

הגולה אשר הגלתה וגו' (אסתר ז-ו),
 וזכה שם אחר כך להכבוד היותר
 גדול, הן אלל בני מדינתו, משנה
 למלך אחשורוש, על שבע ועשרים
 ומאה מדינה, וכן היה גדול גם
 ליהודים. — וגם זכה מרדכי לעושר
 רב, ותשם אסתר את מרדכי על בית
 המן (אסתר ח-ב), והמן היה עשיר
 גדול, שהיה מוכן ליתן להמלך עשרת
 אלפים ככר כסף (שם ג-ט). ואמרו
 חז"ל (מגילה י:) מאי דכתיב (קהלת
 ז-ט) לאדם שטוב לפניו נתן חכמה
 ודעת ושמה, זה מרדכי הצדיק,
 ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס, זה
 המן, לתת לטוב לפני האלקים, זה
 מרדכי ואסתר, דכתיב ותשם אסתר
 את מרדכי על בית המן ע"ש. הרי
 לנו כי זכה מרדכי לעושר וכבוד יחד
 בזכות תורתו ודקתו.

וְלִבָּן אמר הכתוב, כי מרדכי היהודי
 משנה למלך אחשורוש, וגדול
 ליהודים, שנחשלה בגדולה בעושר וכבוד,
 דורש טוב לעמו, צמה שנחשלה היה
 דורש לעמו פירשו של 'טוב', אשר אין
 טוב אלא תורה, שלא רק התורה
 בעצמותה טוב, אלא אין דבר בעולם
 שעל ידה יכולים לזכות בהם כל טוב,
 אלא תורה, ואם אתה עושה כן, אשריך
 בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

לך שני לוחות אבנים (שמות לד-ט),
 וברש"י הראהו מחצב סנפיריטון מתוך
 אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך,
 ומשם נחשך משה הרבה (מנחום כט,
 ויק"ר לז-ז) ע"כ. ואמרו חז"ל (נדרים
 לת.) אין הקצ"ה משרה שכינתו אלא
 על גבור ועשיר וחכם ועניו, וכולן
 ממשה וכו', עשיר, פסל לך, פסולתן
 שלך ע"ש. וניתן למשה מחצב של
 סנפיריטון צלי שום טורח ועמל, לא
 הורך לבקש ממנרי כלי כסף וזהב,
 ולא להטריח עצמו לאספו על היס,
 אלא בתוך אהלו ניתן לו צלי פעולה
 כל שהוא. והוא להורות על מאמרו
 (ד"ר ד-ה) הקצ"ה אומר, אין אדם
 שומע לי ומפסיד, וכאשר קיבל משה
 על עצמו עול תורה העבירו ממנו עול
 דרך ארץ, וזכה לזכרת בשמאלה עושר
 וכבוד. והו' 'ואתה', משה בעצם
 מהותך, צמה שרואין ישראל אלך, אין
 זכית לכל הטובות בחיך, צמה תלזה
 את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית
 זך, עמל התורה, כי סופו לקיימה
 מעושר, להעלות נר תמיד.

וְאִתָּא במדרש רבה (אסתר ו-ז)
 מרדכי שקול בדורו כמשה
 בדורו ע"ש. ומהותו של מרדכי יעיד
 גם כן על זה, שהיה מתחלה צדיקטא
 התחמנה, אשר הגלה מירושלים עם

